24. 4. 2017

ID: 105826

Restituce, neplatnost právního úkonu, určovací žaloba

Předpoklad úspěšnosti žaloby o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není (určovací žaloby), po procesní stránce spočívá v tom, že účastníci mají věcnou legitimaci a že na požadovaném určení je naléhavý právní zájem. I když se to často v soudní praxi děje (a to i v publikované judikatuře vyšších soudů), není správné naléhavý právní zájem na požadovaném určení zaměňovat s věcnou legitimací k žalobcem požadovanému určení. Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení pak vyjadřuje způsob právní ochrany, které se má dostat soudním rozhodnutím tomu, kdo má v řízení o určovací žalobě aktivní věcnou legitimaci, a to vůči tomu, kdo je k požadovanému určení pasivně věcně legitimován. Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, samozřejmě nemají jen ti, kteří jsou účastníky sporného právního vztahu nebo o jejichž sporné právo jde. Přípustné je rovněž určení právního vztahu nebo práva, jichž se žalobce - z pohledu hmotného práva - neúčastnil, jestliže se takový právní vztah nebo právo přímo dotýká jeho právní sféry (a jím požadované proto může ovlivnit jeho právní postavení). Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Navrhuje-li žalobce určení svého vlastnického práva k nemovitosti nebo jiného práva, které se zapisuje do Katastru nemovitostí ČR, je na požadovaném určení vždy naléhavý právní zájem, má-li být soudní rozhodnutí určující právo zaznamenáno do katastru nemovitostí a tímto způsobem dosaženo shody mezi stavem právním a stavem zapsaným v Katastru nemovitostí ČR. Určovací žaloba je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků, přičemž tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 812/2016, ze dne 15.12.2016)
Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) Státního statku Jeneč, státního podniku v likvidaci, se sídlem P., zastoupeného JUDr. J.R., advokátem se sídlem v P., b) České republiky - Státního pozemkového úřadu, se sídlem v P., proti žalovaným 1) V. K., a 2) B. S., jako právních nástupkyň po původním žalovaném Š. K., zemřelém dne 24. března 2016, obou zastoupených JUDr. M.Z., advokátem se sídlem v P., o určení „neplatnosti dohody o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 21 C 213/2007, o dovolání původního žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. října 2013, č. j. 18 Co 357/2013-439, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 10 (v pořadí druhým) rozsudkem ze dne 19. 4. 2013, č. j. 21 C 213/2007-384, určil, že „dohoda o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ ze dne 12. 10. 2006, kterou žalobce a) převedl na původního žalovaného nemovitosti, a to pozemek parc. č.

1814/4 a pozemek parc. č. 1814/238, zapsané na listu vlastnictví č. 2629 pro katastrální území U., obec P., a dále pozemky parc. č. 1814/5, parc. č. 1814/6, parc. č. 1814/19, parc. č. 1814/20, parc. č. 1814/21, parc. č. 1814/22, parc. č. 1814/23, parc. č. 1814/24 a parc. č. 1814/30, zapsané na listu vlastnictví č. 2152 pro katastrální území U., obec P., je neplatná (výrok I.), původnímu žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobci a) na náhradu nákladů řízení částku 28.350,- Kč (výrok II.) a dále rozhodl, že ve vztahu mezi žalobkyní b) a původním žalovaným nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.).

K odvolání původního žalovaného (dále též jen „dovolatel“) Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 10. 2013, č. j. 18 Co 357/2013-439, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. o věci samé a ve výroku III. o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobkyní b) a původním žalovaným potvrdil, ve výroku II. o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobcem a) a původním žalovaným jej změnil tak, že výše těchto nákladů činí 71.013,30 Kč, jinak jej potvrdil, a dále rozhodl, že původní žalovaný je povinen zaplatit žalobci a) na nákladech odvolacího řízení částku 3.388,- Kč k rukám advokáta JUDr. D.V., a že ve vztahu mezi žalobkyní b) a původním žalovaným nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Soudy obou stupňů vyšly ze zjištění, že Ing. M. Č. jako oprávněná osoba podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o půdě“), převedla smlouvou o postoupení pohledávky podle ustanovení § 33a zákona o půdě a § 524 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“) na původního žalovaného (postupníka) ze svého nedočerpaného nároku na náhradu podle zákona o půdě v celkové výši 1.267.971,- Kč restituční nárok v hodnotě 700.000,- Kč vůči žalobci a), jako osobě povinné, a že postoupení pohledávky bylo žalobci a) oznámeno oprávněnou osobou dne 10. 10. 2006 a původním žalovaným dne 11. 10. 2006 (spolu s předložením smlouvy o postoupení pohledávky). Rozhodnutím Ministerstva zemědělství - Ústředního pozemkového úřadu ze dne 16. 12. 2008, č. j. 39862/08-13070, pravomocným dne 7. 1. 2009, vydaným podle ustanovení § 17 odst. 6 zákona o půdě bylo rozhodnuto, že na předmětné pozemky se vztahuje režim zákona o půdě, protože všechny označené pozemky svým charakterem ke dni účinnosti zákona (tj. ke dni 24. 6. 1991) sloužily jednoznačně zemědělské výrobě a vztahuje se na ně ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) tohoto zákona. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno tím, že původně byly pozemky zapsány v pozemkové knize jako součást pozemku parc. č. 1814 (role), který přešel kupními smlouvami ze dne 4. 10. 1922 a ze dne 21. 2. 1923 do vlastnictví tehdejší Československé republiky - školské správy a stal se součástí školního statku Vysoké školy zemědělské v Praze - Uhříněvsi, že po založení Výzkumného ústavu živočišné výroby (dále jen „výzkumný ústav“) v roce 1951 a po jeho přesídlení do areálu bývalého školního statku Vysoké školy zemědělské v Praze - Uhříněvsi přešel tento pozemek do správy výzkumného ústavu, přičemž ke dni účinnosti zákona o půdě byly pozemky zapsány pro Českou republiku s právem hospodaření pro výzkumný ústav. Na základě dvou smluv o nakládání s majetkem České republiky uzavřených mezi výzkumným ústavem a žalobcem a) ze dne 24. 4. 2006 a ze dne 16. 6. 2006 přešlo se souhlasem Ministerstva zemědělství právo hospodaření k předmětným pozemkům na žalobce a) z důvodu jejich nepotřebnosti pro výzkumný ústav a přechod tohoto práva byl vyznačen v katastru nemovitostí.

Dále bylo zjištěno, že výzvou ze dne 11. 10. 2006 požádal původní žalovaný žalobce a) „o vykrytí části jeho restitučního nároku 776.254,- Kč“, a to mimo jiné „převodem vlastnického práva“ k předmětným pozemkům. Dne 12. 10. 2006 byla mezi žalobcem a) a původním žalovaným uzavřena „Dohoda o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ (dále též jen „dohoda ze dne 12. 10. 2006“), v níž se uvádí, že „původní žalovaný je oprávněnou osobou a má dosud u Státního statku Jeneč, státní podnik, nevyčerpaný restituční nárok podle zákona č. 229/1991 Sb. v platném znění, ve výši 766.254,- Kč“ (bod I.) a že „Státní statek Jeneč, státní podnik a nabyvatel Š.K. se dohodli, že k uspokojení shora popsaného nároku poskytne Státní statek Jeneč, státní podnik, náhradu spočívající

v převodu dále popsaných nemovitostí“ (předmětných pozemků) - bod II. Podle bodu IV. dohody „vlastnické právo k převáděným nemovitostem nabude Š. K. vkladem do katastru nemovitostí na základě rozhodnutí Katastrálního úřadu pro hlavní město Praha, KP Praha, ke dni podání návrhu na zahájení řízení o povolení vkladu“. V dodatku k této dohodě uzavřeném mezi týmiž subjekty dne 1. 2. 2007 se mimo jiné dále uvádí, že „stávající ujednání článku I. dohody (ze dne 12. 10. 2006) se doplňuje novým textem tak, že „Š. K. má právo na vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí jako náhrady ve smyslu ustanovení § 16 odst. 4 a § 33a odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. jakož i dle § 524 občanského zákoníku (bod I.), přičemž stanovené ceny jednotlivých náhrad, tj. převáděných pozemků, se dle znaleckého posudku znalce Ing. M.P. specifikují“ celkovou cenou ve výši 407.352,- Kč“. K žádosti žalobce a) Katastrální úřad pro hl. m. Prahu, Katastrální pracoviště v Praze, rozhodnutím ze dne 4. 6. 2007, sp. zn. V-15929/2007-101, řízení o povolení vkladu vlastnického práva přerušil z důvodu sporu účastníků v této věci. Dne 17. 6. 2009 ohlásil Pozemkový fond České republiky vznik práva správy k předmětným pozemkům ve vlastnictví státu (§ 1 odst. 1 zákona o půdě) podle ustanovení § 17 zákona o půdě a současně s odkazem na ustanovení § 2 odst. 10 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, požádal o zápis tohoto práva do katastru nemovitostí; toto řízení bylo dne 14. 8. 2009 „zaplombováno“.

Soudy obou stupňů dovodily [viz závazný právní názor vyslovený v předchozím usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 2. 2011, č. j. 18 Co 522/2010-144, jímž zrušil dřívější rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 20. 4. 2010, č. j. 21 C 213/2007-106, kterým bylo žalobě žalobce a), podané dne 14. 5. 2007 a změněné podáními ze dne 25. 2. 2008 a ze dne 5. 11. 2008, o určení neplatnosti dohody ze dne 12. 10. 2006 vyhověno, a žaloba žalobkyně b) byla zamítnuta z důvodu nedostatku naléhavého právního zájmu na požadovaném určení], že za situace, kdy v katastru nemovitostí je stále zapsáno právo správy předmětných pozemků na žalobce a) a kdy řízení o vklad vlastnického práva původního žalovaného na základě dohody ze dne 12. 10. 2006 bylo katastrálním úřadem přerušeno do rozhodnutí o sporu účastníků v této věci, je žalobce a), který tvrdí, že tato dohoda je z více důvodů neplatná, aktivně věcně legitimován ve sporu a má též naléhavý právní zájem na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., protože účastníky řízení o neplatnost smlouvy musí být všichni její účastníci. Právní postavení žalobkyně b) jako správce předmětných nemovitostí je pak přímo ovlivněno výsledkem tohoto řízení a proto i tato žalobkyně má ve sporu aktivní věcnou legitimaci, jakož i naléhavý právní zájem na požadovaném určení.

Odvolací soud přisvědčil soudu prvního stupně, že není dán žádný důvod, aby otázka, zda předmětné pozemky spadají pod režim zákona o půdě [§ 1 odst. 1 písm. c) tohoto zákona] byla posouzena jinak, než jak rozhodlo Ministerstvo zemědělství - Ústřední pozemkový úřad vykonatelným rozhodnutím ze dne 16. 12. 2008, č. j. 39862/08-13070, (které jej vydalo v rámci své pravomoci, a rozhodnutí nemá žádné vady, které by způsobovaly jeho nicotnost), když rozhodné skutečnosti svědčící pro závěr, že ke dni účinnosti zákona o půdě se jednalo o nemovitosti náležející do zemědělského půdního fondu České republiky, byly též ostatními provedenými důkazy prokázány. Zdůraznil, že předmětem řízení nebylo posouzení, zda výzkumný ústav vykonával svoji činnost striktně v souladu s příslušnými právními předpisy, nýbrž otázka, zda ve stavbách na předmětných pozemcích byla provozována zemědělská výroba, jakož i otázka zastavěnosti pozemků. Výzkumný ústav, který v předmětných nemovitostech v době účinnosti zákona o půdě vykonával svou činnost, na nich kromě činnosti výzkumné vykonával též činnost směřující k nepochybné zemědělské produkci dodávané na trh, přičemž ročně se jednalo o statisíce kusů drůbeže, miliony vajec, dalšího jatečního masa atd. Jde-li o činnost výzkumnou, pak i tuto je podle názoru odvolacího soudu třeba považovat za činnost bezprostředně směřující k zemědělské produkci, když jejím cílem bylo stanovení technologie chovu zvířat, jejich výživy apod. Dané úkoly pak výzkumný ústav plnil nejen v hospodářských budovách, ale i na nezastavěných pozemcích, které byly součástí uzavřeného areálu výzkumného ústavu, jenž tvořil jediný funkční celek. Tyto nezastavěné pozemky (parc. č. 1814/4, 1814/6 a 1814/238) byly i v původním katastru nemovitostí označeny jako „ostatní plochy manipulační“ nebo komunikace, z

čehož je zřejmá funkční provázanost s pozemky zastavěnými drůbežárnami. Ze všech těchto důvodu odvolací soud dovodil, že předmětné nemovitosti jsou součástí zemědělského půdního fondu a že správa tohoto majetku státu náležela ke dni účinnosti zákona o půdě Pozemkovému fondu ČR (dále též jen „Fond“). Ztotožnil se proto se závěrem soudu prvního stupně, že za této situace nemohly být označené pozemky předmětem platného převodu na původního žalovaného, a pokud se tak stalo, jednalo se o právní úkon porušující zákon; uzavřená dohoda ze dne 12. 10. 2006 je proto absolutně neplatná (§ 39 obč. zák.).

Za nesprávný však odvolací soud považoval názor soudu prvního stupně, že smlouva o postoupení pohledávky ze dne 10. 10. 2006 je platným právním úkonem, a na rozdíl od něj dovodil, že vyplývá-li z provedených důkazu, že Ing. Č. měla ke dni uzavření této smlouvy dva druhy nároků podle zákona o půdě, a to nárok na náhradu za živý a mrtvý inventář (§ 20) a nárok na náhradu za znehodnocení nemovitostí (§ 14 odst. 3 a § 16), přičemž oba tyto nároky mají odchylný režim uspokojování, avšak postupovaný nárok byl ve smlouvě vymezen (čl. I.) jen obecně slovy „nedočerpaný nárok na náhradu podle zákona o půdě“ a částkou 1.267.971,- Kč, z níž byla část, aniž by byla obsahově specifikována, převedena na původního žalovaného (v hodnotě 700.000,- Kč), je tím dána neurčitost celé postupní smlouvy (§ 39, § 41 obč. zák. a rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněné pod R 3/1981), kterou nelze odstranit tím, že dlužník a věřitel věděli, který ze dvou nároků je jejím obsahem (popřípadě tím, že v jiných následně uzavřených dohodách, jejichž účastníkem žalovaný nebyl, event. v rozhodnutí soudu v restituční věci týkající se Ing. Č., by bylo možno charakter postoupeného nároku dodatečně zjistit). Z dohody ze dne 12. 10. 2006, včetně jejího dodatku ze dne 1. 2. 2007, v němž byly specifikovány ceny jednotlivých nemovitostí podle číselného označení v KN a znaleckého posudku Ing. M. Pavlovského, totiž vyplývá, že není možno obsahově oddělit vypořádání nároku původního žalovaného v hodnotě 66.254,- Kč od vypořádání nároku v hodnotě 700.000,- Kč; původní žalovaný tak disponoval jen nárokem na náhradu v hodnotě 66.254,- Kč, neboť nárok Ing. Č. v hodnotě 700.000,- Kč na něj platně postoupen nebyl. Dále odvolací soud dovodil, že nestal-li se původní žalovaný vlastníkem ani oprávněným držitelem předmětných pozemků, jelikož podle dohody ze dne 12. 10. 2006 (dosud) nebyl proveden vklad práva do katastru nemovitostí, a jiné skutečnosti o jeho držbě předmětných pozemků z obsahu spisu nevyplývají, jsou jeho úvahy v odvolání o možném vydržení těchto pozemků či o vydržení práva hospodaření irelevantní.

Proti tomuto rozsudku podal původní žalovaný dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci, přičemž jeho přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o. s. ř., které ocitoval, k řešení následujících otázek:

1) „Zda hospodářská budova/stavba může sloužit zemědělské výrobě ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona o půdě, není-li základním účelem a předmětem činnosti jejího uživatele jako organizace zřízené dle ust. § 31 zákona č. 576/1990 Sb. (rozpočtová pravidla republiky) zemědělská výroba“, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. K této otázce dovolatel namítá, že není správný závěr odvolacího soudu, že výzkumný ústav jako rozpočtová organizace prováděl hospodářskou činnost ve smyslu ustanovení § 14 vyhlášky č. 205/1991 Sb., a to ani v podobě zemědělské výroby.

2) „Zda lze produkci některých zemědělských výrobků a jejich umístění na trh organizací zřízenou dle ust. § 31 zákona č. 576/1990 Sb., jejímž základním účelem je rozvoj vědního poznání v oboru obecné a speciální zootechniky a v chovu všech kategorií hospodářských zvířat, informatika a poradenství k těmto oborům se vztahující a jejichž předmětem činnosti jsou vědecko-výzkumné úkoly a projekty v oblasti genetiky a šlechtění hospodářských zvířat, biologických a biotechnologických základů živočišné výroby, výživy a krmení, chovu a technologie chovu hospodářských zvířat, kvality živočišných produktů a ekonomiky výroby, problémy v charakteru aplikovaného i základního výzkumu u jednotlivých druhů hospodářských zvířat, považovat za zemědělskou výrobu ve smyslu

ust. § 1 odst. 1 písm. c) zákona o půdě“, která taktéž nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. K této otázce dovolatel namítá, že odvolací soud dospěl k nesprávnému závěru, že „chov drůbeže a produkce některých zemědělských výrobků výzkumným ústavem ke dni 24. 6. 1991 byl zemědělskou výrobou ve smyslu ust. § 1 odst. 1 písm. c) zákona o půdě“.

3) „Zda se ustanovení § 1 odst. 1 c) zákona o půdě vztahuje i na pozemky, které nejsou zastavěny obytnými a hospodářskými budovami a stavbami sloužícími zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, a které se zastavěnými pozemky funkčně souvisí“, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Namítá, že na jiné pozemky než pozemky zastavěné obytnými, hospodářskými budovami a stavbami, sloužícími zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, se ustanovení § 1 odst. 1 zákona o půdě nevztahuje, neboť neupravuje pojem „funkčně provázaného pozemku s pozemkem zastavěným budovou nebo stavbou“.

4) „Zda právo Pozemkového fondu České republiky spravovat nemovitosti ve smyslu ust. § 1 odst. 1 zákona o půdě zaniká v důsledku naložení s těmito nemovitostmi státem ve smyslu ust. § 20 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích“, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel k této otázce namítá, že výzkumný ústav byl zřízen zřizovací listinou vydanou Ministerstvem zemědělství ze dne 13. 6. 2001, č. 23882/2001-3030, a že současně byl určen majetek státu, k němuž bylo tomuto ústavu zřízeno právo hospodaření, a to včetně předmětných pozemků (§ 20 zákona č. 219/2000 Sb.), přičemž právo hospodaření ústavu s tímto majetkem bylo zapsáno do katastru nemovitostí. Tato otázka měla být podle dovolatele řešena tak, že „naložením s majetkem státu ve smyslu ustanovení § 20 zákona č. 219/2000 Sb. zaniká právo správy majetku Pozemkovým fondem ČR“.

5) „Zda vůči nemovitostem ve vlastnictví státu a správě Pozemkového fondu České republiky ve smyslu ust. § 1 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb., zákon o půdě, může vydržením vzniknout právo hospodaření a příslušnost práva hospodařit ve prospěch organizace zřízené dle ust. § 31 zákona č. 576/1990 Sb., (rozpočtová pravidla republiky)“. K této otázce dovolatel namítá, že „právo hospodařit je součástí vlastnického práva, které je obecně upraveno předpisy práva soukromého, především občanským zákoníkem (28 Cdo 3260/2008)“. Pro „oprávněnou údržbu práva hospodaření a příslušnosti práva hospodařit je třeba aplikovat stejná kritéria a jako oprávněnou držbu věci uvedené v ust. § 129 a 130 obč. zák., resp. 134 obč. zák.“. Pokud tedy odvolací soud „vydržení práva hospodaření označil za irelevantní“, je jeho názor vadný, a tato otázka měla být naopak řešena tak, že „oprávněnému držiteli rozpočtové organizace vzniká splněním podmínek pro vydržení uvedených v ust. § 134 obč. zák. právo hospodaření a příslušnost práva hospodařit k majetku státu“.

6) „Zda osoba, která je v dobré víře o právu převodce nakládat s majetkem státu, může do svého vlastnictví platně nabýt majetek z vlastnictví státu na základě dvoustranného právního úkonu, kdy za stát jako převodce jedná subjekt zřízený státem, který s nemovitostmi fakticky nakládá, ale právo hospodaření nebo právo správy majetku ve vlastnictví státu mu formálně nepřísluší“. K této otázce dovolatel namítá, že výzkumný ústav jako organizace zřízená státem pochybil, pokud od účinnosti zákona o půdě, tj. od 24. 6. 1991 do 24. 4. 2006, resp. do 16. 6. 2006, vykonával právo hospodaření k předmětným pozemkům, k nimž mu však výkon tohoto práva nepříslušel, stejně tak pochybilo i Ministerstvo zemědělství, a to jednak tím, že zřizovacími listinami z prosince 1991, ze dne 31. 12. 1999 a ze dne 13. 6. 2001 „určilo předmětné nemovitosti jako majetek výzkumného ústavu“, a dále tím, že jako jeho zřizovatel a současně zakladatel žalobce a) vyslovilo souhlas se smlouvami o nakládání s majetkem České republiky mezi těmito státními organizacemi ze dne 24. 4. 2006 a ze dne 16. 6. 2006. Žalobce a) pak pochybil tím, že s předmětnými nemovitostmi hospodařil, ač mu toto právo nepříslušelo. Původní žalobce ovšem ze svého postavení osoby oprávněné nemohl zjistit případné pochybnosti ohledně práva žalobce a) s nemovitostmi nakládat a nebyla mu známa žádná informace vzbuzující jakoukoliv pochybnost o právu hospodaření tohoto žalobce, kterou by pominul;

následné tvrzení žalobce a) o tom, že nebyl oprávněn s předmětnými pozemky nakládat, nemůže vůči dobré víře původního žalovaného směřující k nabytí vydávaných pozemků obstát. Na podporu své argumentace dovolatel odkázal na závěry uvedené „v rozhodnutích Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 398/04, II. ÚS 165/11 či I. ÚS 3314/11 a v rozhodnutích Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 440/2004, 22 Cdo 1917/2004 a 22 Cdo 1294/2006 s tím, že v dané věci navíc nejde o problematiku nabytí od nevlastníka, ale pouze o nabytí majetku z vlastnictví státu na základě úkonu subjektu, který s nemovitostmi fakticky nakládal, ačkoliv mu právo hospodaření či právo správy formálně nesvědčilo“. Tato otázka měla být podle dovolatele vyřešena tak, že „existence práva správy majetku státu svědčící jinému subjektu než převodci zřizovanému také státem, kterému naopak nesvědčí právo hospodaření k převáděnému majetku ve vlastnictví státu, nebrání při splnění podmínky dobré víry na straně nabyvatele uzavření platné smlouvy a platnému nabytí vlastnictví věci z majetku státu nabyvatelem“.

7) „Zda se k platnosti smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené podle ust. § 524 obč. zák., jejímž předmětem je restituční nárok na poskytnutí náhrady vůči povinné osobě podle zákona č. 229/1991 Sb., zákon o půdě, vyžaduje uvedení konkrétního druhu nároku na náhradu, který zákon o půdě upravuje“. K této otázce dovolatel zejména namítá, že projev vůle Ing. Č. ve smlouvě o postoupení pohledávky směřoval jen k postoupení pohledávky na náhradu za znehodnocení nemovitostí, neboť z ostatních důkazů provedených soudem prvního stupně vyplývá, že její nárok na náhradu za živý a mrtvý inventář byl uspokojen, resp. přeplněn. Pro skutkový závěr odvolacího soudu, že Ing. Č. svědčilo ke dni uzavření této smlouvy více druhů nároků není při řádném hodnocení důkazů podle ustanovení § 132 o. s. ř. žádné opory. „Podle ustálené judikatury ovšem k platnosti smlouvy o postoupení pohledávky zákon nevyžaduje, aby v ní byl uveden právní důvod pohledávky, ani aby v ní byla uvedena právní kvalifikace postupované pohledávky (např. 32 Odo 523/2005), z čehož plyne, že odvolací soud řešil otázku určitosti postupní smlouvy (§ 37 obč. zák.) odchylně od ustálené judikatury“.

8) „Zda má dlužník vůči postupníkovi k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky, není-li ve smlouvě o postoupení pohledávky blíže specifikován charakter postupovaného nároku vůči dlužníkovi, pokud postupitel dlužníkovi písemně oznámil, že pohledávku postoupil postupníkovi (§ 526 obč. zák.)“. K této otázce dovolatel zejména namítá, že posoudil-li odvolací soud nesprávně prokázanou skutečnost, že Ing. Č. jako postupitelka žalobci a) jako dlužníkovi postoupení pohledávky písemně oznámila, pak se nadbytečně zabýval otázkou platnosti postupní smlouvy ze dne 10. 10. 2006, kterou řešil v rozporu s hmotným právem a ustálenou rozhodovací praxí. Tato otázka by měla být dovolacím soudem řešena tak, že „oznámil-li postupitel dlužníku, že pohledávku postoupil postupníkovi, pak dlužník nemá vůči dovolateli jako postupníkovi ve sporu k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti postupní smlouvy ze dne 10. 10. 2006 a postupní smlouvu, potažmo dohodu o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí ze dne 12. 10. 2006, nelze považovat za neplatné právní úkony“.

Dovolatel navrhl, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že rozsudek soudu prvního stupně se mění tak, že žaloba s návrhem na učení, že „Dohoda o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ ze dne 12. 10. 2006, kterou žalobce a) převedl na původního žalovaného předmětné nemovitosti, je neplatná, se zamítá.

V podání, jímž dovolatel dovolání doplnil, jeho přípustnost dále dovozuje z nesprávné aplikace ustanovení „§ 80 c) o. s. ř.“ ve vztahu k žalobkyni b), která nebyla účastníkem předmětné dohody, neboť odvolací soud se při řešení této otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. S odkazem na ustálenou judikaturu dovolacího soudu ohledně určovacích žalob „(viz rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1770/2003, 28 Cdo 2597/2004, 28 Cdo 2081/2004, 28 Cdo 783/2007 a 22 Cdo 2147/99)“ poukazuje na to, že v dané věci se nejedná o určení existence

vlastnického práva (práva hospodaření), ale o určení neplatnosti dohody ze dne 12. 10. 2006, a dovozuje, že na právní postavení žalobkyně b) nemá výsledek sporu, a to ani v případě vyhovujícího výroku o neplatnosti této dohody, žádný vliv. Po skončení řízení totiž v každém případě vznikne konflikt mezi zápisem v katastru nemovitostí a „tvrzeným nárokem žalobkyně b) a teprve až pro potřeby řešení tohoto konfliktu vznikne na jeho straně naléhavý právní zájem na určení existence jeho práva“. Odvolací soud tudíž pochybil, pokud na straně žalobkyně b) naléhavý právní zájem na požadovaném určení shledal a i ve vztahu k ní žalobě vyhověl.

Žalobce a) navrhl, aby dovolání bylo odmítnuto. Poukázal zejména na to, že o otázce, zda se na předmětné pozemky vztahuje režim zákona o půdě, bylo rozhodnuto správním orgánem, a že z žádného z dalších provedených důkazů nevyplynul opak. Tyto pozemky tudíž byly ke dni účinnosti zákona o půdě součástí zemědělského půdního fondu a právo státu ohledně tohoto majetku náleželo Fondu. V řízení bylo též prokázáno, že ve stavbách na pozemcích byla provozována zemědělská výroba, jakož i funkční propojenost staveb a nezastavěných pozemků, které sloužily k obslužnosti budov a byly nedílnou součástí celého areálu výzkumného ústavu (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2011, sp. zn. 28 Cdo 3282/2010). Nelze mít ani za to, jak dovolatel namítá, že by správa předmětných pozemků Fondem zanikla v důsledku uzavření (neplatné) dohody ze dne 12. 10. 2006, a mylný je rovněž jeho názor, že mohlo dojít k vydržení práva hospodaření a příslušnosti práva hospodařit s pozemky ve prospěch organizace zřízené podle ustanovení § 31 zákona č. 576/1990 Sb., když zákon o půdě stanoví pro pozemky uvedené v jeho ustanovení § 1 odst. 1 jednoznačný režim. Za platné přitom nelze pokládat nabytí nemovitosti z vlastnictví státu na základě dvoustranného právního úkonu, když žalobce a) za stát jednal jako subjekt, který právo hospodaření nebo správy majetku ve vlastnictví státu neměl.

Nejvyšší soud usnesením ze dne 21. 5. 2014, č. j. 28 Cdo 247/2014-477, dovolání původního žalovaného odmítl a rozhodl, že „žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení o dovolání“. V odůvodnění tohoto rozhodnutí - poté, co citoval ustanovení § 16 odst. 1, § 14 odst. 3 a § 20 odst. 3 zákona o půdě, § 524 odst. 1 a § 37 odst. 1 obč. zák., poukázal na právní názory zaujaté v rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněném pod č. 3/1981 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a v nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2276/08, a poté, co zopakoval právní závěry odvolacího soudu - uvedl: „Dovolací soud, který také vycházel z uvedených ustanovení právních předpisů a uveřejněných právních závěrů z judikatury /zejména z rozhodnutí uveřejněného pod č. 3/1981 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a z nálezu Ústavního soudu ČR I. ÚS 2276/08, uveřejněného pod č. 25 ve svazku 60 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR/ nemohl tu přesvědčivě dospět k závěru, že dovolání dovolatele proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 23. října 2013 /sp. zn. 18 Co 357/2013 Městského soudu v Praze/ je dovoláním důvodným. Dovolací soud shledal, že odvolací soud rozhodl věcně správně, v souladu s judikaturou dovolací instance, případně Ústavního soudu. Ve věci není naplněno ani jedno z hledisek, pro které by měla být dovolacím soudem dovozena přípustnost podaného dovolání podle § 237 o. s. ř., a proto se dovolání odmítá (§ 243c odst. 1, § 238 odst. 1 písm. d/ o. s. ř.)“.

Na základě ústavní stížnosti podané původním žalovaným Ústavní soud nálezem ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2642/14, vyslovil, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2014, č. j. 28 Cdo 247/2014-477, bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, a toto rozhodnutí proto zrušil. Ústavní soud dospěl k závěru, že rozhodnutí dovolacího soudu je zcela nepředvídatelné, nesrozumitelné, vnitřně rozporné a postrádající jakékoli racionální zdůvodnění a že z hlediska ústavně právního přezkumu nemůže obstát. Veden zásadou minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti soudů Ústavní soud již dále nepřezkoumával napadená rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně a ústavní stížnost v tomto rozsahu odmítl pro nepřípustnost. Případný ústavněprávní přezkum těchto rozhodnutí by byl totiž za situace, kdy se Nejvyšší soud dovoláním

napadeným rozhodnutím odvolacího soudu dosud řádně nezabýval, předčasný. Navíc není vyloučeno, že i v případě, kdy by dovolací soud následně…dospěl k závěru, že dovolací námitka stěžovatele stran rozsahu námitek dlužníka vůči postupníkovi při postoupení pohledávky je skutečně důvodná, bude dovolání stěžovatele odmítnuto, příp. zamítnuto, a rozhodnutí dovolacího soudu tak nepovede ke kasaci dovoláním napadeného rozhodnutí. Nelze totiž odhlédnout od skutečnosti, že odvolací soud založil své rozhodnutí hned na dvou důvodech neplatnosti předmětné dohody o vypořádání restitučního nároku, a tudíž je možné, že i pokud dovolací soud dospěje k závěru, že nebylo namístě, aby se odvolací soud zabýval otázkou neplatnosti postupní smlouvy, rozhodnutí odvolacího soudu v dovolacím přezkumu přesto obstojí, neboť dovolací soud shledá závěr odvolacího soudu o neplatnosti předmětné dohody o vypořádání restitučního nároku věcně správný a souladný s dosavadní judikaturou dovolacího soudu, a to z hlediska druhého odvolacím soudem uváděného důvodu, tedy z důvodu, že předmětné pozemky byly ze zákona ve správě právního předchůdce vedlejšího účastníka č. 2, a vedlejší účastník č. 1 proto nebyl oprávněn je na stěžovatele převést. Takové posouzení je však zcela v kompetenci Nejvyššího soudu, přičemž Ústavnímu soudu nepřísluší do tohoto posouzení v této fázi jakkoli zasahovat či rozhodnutí dovolacího soudu předjímat.

Vzhledem k tomu, že v průběhu dovolacího řízení bylo zjištěno, že původní žalovaný dne 24. 3. 2016 zemřel a že jeho právními nástupkyněmi, které dědictví po něm neodmítly, jsou jeho dcery V. K., a B. S., rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 31. 8. 2016, č. j. 28 Cdo 812/2016-519, podle ustanovení § 107 odst. 1 a 2 a § 243c odst. 1 o. s. ř. tak, že v řízení bude na místě dosavadního žalovaného Š. K. pokračováno s V. K. a B. S.

Poté Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) - vázán právními závěry Ústavního soudu ve zrušujícím nálezu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2642/14 - dovolání znovu projednal a rozhodl o něm podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. část první, čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb. a část první, čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb. - dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání bylo původním žalovaným podáno včas, včetně jeho doplnění, při splnění podmínky povinného zastoupení advokátem, se nejprve zabýval otázkou jeho přípustnosti.

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V posuzované věci je rozhodnutí odvolacího soudu založeno na těchto závěrech:

1) oba žalobci mají naléhavý právní zájem na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. a jsou též v daném sporu aktivně věcně legitimováni,

2) „dohoda o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ ze dne 12. 10. 2006, kterou žalobce a) převedl na původního žalovaného předmětné pozemky, je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák. z důvodu, že žalobce a) nebyl oprávněn s těmito pozemky nakládat, a tedy je ani převést na původního žalovaného, neboť se jedná o pozemky, na něž se vztahuje ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona o půdě, a právo hospodaření s těmito pozemky tak ode dne účinnosti tohoto zákona náleželo právnímu předchůdci žalované b), tj. Pozemkovému fondu ČR,

a 3) smlouva o postoupení pohledávky uzavřená dne 10. 10. 2006 mezi oprávněnou osobou Ing. Č. (postupitelem) a původním žalovaným (postupníkem) je z důvodu neurčitosti (§ 37 obč. zák.) neplatným právním úkonem, na základě čehož dovodil další důvod absolutní neplatnosti „dohody o

vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ ze dne 12. 10. 2006 (§ 39, § 41 obč. zák.).

Původní žalovaný v dovolání zpochybnil závěr odvolacího soudu, že žalobkyně b) má na požadovaném určení naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., jakož i další jeho závěry.

Dovolací soud dospěl k závěru, že dovolání původního žalovaného je ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné k řešení otázky hmotného práva, zda „dohoda o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ ze dne 12. 10. 2006 je absolutně neplatným právním úkonem ve smyslu ustanovení § 39 obč. zák. z důvodu, že žalobce a) nebyl oprávněn s těmito pozemky nakládat, a tedy je ani převést na původního žalovaného, neboť se jedná o pozemky, na něž se vztahuje ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona o půdě, a právo hospodaření s těmito pozemky ode dne účinnosti tohoto zákona náleželo právnímu předchůdci žalované b), tj. Pozemkovému fondu ČR, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Po přezkoumání napadeného rozsudku odvolacího soudu ve výroku o věci samé ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání není k řešení uvedené otázky opodstatněné a že jinak není přípustné.

K dovolatelem formulované otázce 1) týkající se zařazení předmětných pozemků pod rozsah působnosti zákona o půdě vymezený jeho v ustanovení § 1 odst. 1 písm. c), odkazuje dovolací soud na právní názor vyslovený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 28 Cdo 1001/2004, a dříve již v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 11. 1995, sp. zn. 6 A 905/94, podle nějž „pro zahrnutí pozemku do zemědělského půdního fondu ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 zák. č. 229/1991 Sb. se vyhledávají dva znaky: jednak takový pozemek je, anebo byl a nadále má být zemědělsky obhospodařovaný (znak faktický, materiální), a jednak v evidenci (katastru) nemovitostí je označen druhem kultury uvedeným v ustanovení § 1 odst. 2 zák. ČNR č. 334/1992 Sb. (znak právní, formální). Není-li pozemek zemědělsky obhospodařován a ani v budoucnu tomu tak nemá být, nejde o součást zemědělského půdního fondu, byť i pozemek dosud byl v rozporu s faktickým stavem v katastru nemovitostí formálně veden v některé z kategorií zemědělské půdy (viz též Soudní judikatura ve věcech správních 11/1998)“. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1886/2005, pak byl vysloven závěr, podle kterého „to, zda pozemek patří do zemědělského půdního fondu je věcí právního posouzení, toto posouzení však předpokládá tvrzení skutkových okolností, že totiž pozemek není zemědělsky obhospodařovaný a že není takto veden v katastru nemovitostí“ (v daném případě ke dni účinnosti zákona o půdě).

Bylo-li v posuzované věci soudy obou stupňů na základě provedeného dokazování zjištěno, že původně byly předmětné pozemky zapsány v pozemkové knize jako součást pozemku parc. č. 1814 (role), který přešel kupními smlouvami ze dne 4. 10. 1922 a ze dne 21. 2. 1923 do vlastnictví tehdejší Československé republiky - školské správy, přičemž se stal součástí školního statku Vysoké školy zemědělské v Praze - Uhříněvsi, že po založení Výzkumného ústavu živočišné výroby v roce 1951 přešel do správy výzkumného ústavu, a že ke dni účinnosti zákona o půdě byly předmětné pozemky zapsány pro Českou republiku s právem hospodaření pro výzkumný ústav, který na nich kromě činnosti výzkumné (bezprostředně směřující k zemědělské produkci, jejímž cílem bylo stanovení technologie chovu zvířat, jejich výživy apod.) vykonával též činnost směřující k zemědělské produkci dodávané na trh (ročně se jednalo o produkci cca statisíců kusů drůbeže, milionů kusů vajec, dalšího jatečního masa atd.), a tyto úkoly výzkumný ústav plnil v hospodářských budovách, jež byly součástí uzavřeného areálu tohoto ústavu, jenž tvořil jediný funkční celek, pak závěr odvolacího soudu, že „tyto pozemky jsou součástí zemědělského půdního fondu“, resp. že se zákon o půdě na předmětné pozemky vztahuje [§ 1 odst. 1 písm. c) zákona o půdě], správný (byť takto nebyly vedeny v katastru nemovitostí).

Přípustnost dovolání nezakládá ani otázka 3) formulovaná dovolatelem, „zda se ustanovení § 1 odst. 1 c) zákona o půdě vztahuje i na pozemky, které nejsou zastavěny obytnými a hospodářskými budovami a stavbami sloužícími zemědělské a lesní výrobě nebo s ní souvisejícímu vodnímu hospodářství, a které se zastavěnými pozemky funkčně souvisí“, neboť Nejvyšší soud ji řešil např. již v rozsudku ze dne 1. 2. 2011, sp. zn. 28 Cdo 4634/2010, v němž zdůraznil, že posouzení, zda lze restituční nároky posuzovat podle ustanovení zákona o půdě, nelze učinit bez zohlednění ustanovení § 30 tohoto zákona (podle kterého, a to od jeho účinnosti až do současné doby, platí, že pro postup podle části druhé tohoto zákona se za majetek uvedený v § 1 odst. 1 považuje i majetek, který byl v době odnětí vlastnického práva k těmto účelům užíván) rozšiřujícího okruh působnosti zákona o půdě i na pozemky, jež sice nespadají do definice uvedené v ustanovení § 1 odst. 1 zákona o půdě, avšak byly v době přechodu na stát užívány pro zemědělskou výrobu (dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1081/2009). V daném případě je rozhodující, že předmětné pozemky byly využívány pro zemědělskou výrobu ke dni účinnosti zákona o půdě.

Ostatně, ke stejnému závěru jako soudy obou stupňů dospělo i Ministerstvo zemědělství - Ústřední pozemkový úřad v rozhodnutí ze dne 16. 12. 2008, č. j. 39862/08-13070, vydaném podle ustanovení § 17 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., jež nabylo právní moci dne 7. 1. 2009.

K dovolatelem formulované otázce 6):

Podle ustanovení § 14 odst. 2 zákona o půdě, ve znění účinném v době uzavření dohody, je-li obytná budova, hospodářská budova nebo jiná stavba, která má být vydána, podstatně zhodnocena tak, že její cena určená ke dni účinnosti tohoto zákona převyšuje cenu budovy v době převzetí státem nebo jinou právnickou osobou, je na vůli oprávněné osoby, zda převezme budovu a uhradí povinné osobě rozdíl mezi cenami, nebo požádá o náhradu.

Podle ustanovení 16 odst. 4 zákona o půdě, ve stejném znění, náhrada se poskytne oprávněné osobě do šesti měsíců ode dne doručení výzvy. Náhrada spočívá ve věcech, které osoba povinná k poskytnutí náhrady vlastní nebo k nimž měla právo hospodaření ke dni 24. června 1991, s výjimkou nemovitostí ve správě pozemkového fondu, popřípadě v podílu na jmění této osoby, a to až do výše hodnoty původních nemovitostí a trvalých porostů, nedohodnou-li se účastníci jinak.

Podle ustanovení § 33a odst. 1 zákona o půdě veškeré nároky na poskytnutí náhrad podle tohoto zákona a nároky na vydání podílu podle zákona č. 42/1992 Sb. (dále jen „zákona“) jsou pohledávkami, které lze smluvně převádět na jiné osoby (dále jen „pohledávky“). Nabyvatel má postavení oprávněné osoby podle tohoto zákona a podle zákona.

Z ustanovení § 22 odst. 1 písm. f) zákona o půdě dále vyplývá, že dnem účinnosti tohoto zákona zaniká právo hospodaření k nemovitostem ve vlastnictví státu, tj. k majetku uvedenému v ustanovení § 1 odst. 1 zákona o půdě.

Podle ustanovení § 17 odst. 1 zákona o půdě, ve znění účinném od 1. 7. 1993 do 31. 12. 2012, nemovitosti ve vlastnictví státu uvedené v § 1 odst. 1 spravují právnické osoby zřízené zákony České národní rady a Slovenské národní rady (dále jen „pozemkové fondy“), s výjimkou pozemků uvedených pod písmeny a) až d).

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 26. 9. 1996, sp. zn. 3 Cdon 1110/96, dovodil, že „Pozemkový fond České republiky nabyl právní subjektivitu dnem účinnosti zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, kterým byl zřízen (dnem 1. ledna 1992). Ke stejnému datu na Pozemkový fond podle § 17 odst. 1 zákona č. 229/1991 Sb. přešla i správa nemovitostí ve vlastnictví státu uvedených v § 1 odst. 1 tohoto zákona“. V rozsudku ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 747/2010, dále Nejvyšší soud dovodil, že „právo hospodaření k nemovitosti, na niž se vztahuje zákon č.

229/1991 Sb., přísluší pozemkovým fondům ve smyslu § 17 odst. 1 tohoto zákona ex lege, a k dovršení změny subjektu oprávněného hospodařit s takovou nemovitostí již není třeba dalšího (následného, konečného) rozhodnutí“.

V posuzované věci bylo zjištěno, že ke dni účinnosti zákona o půdě, tj. ke dni 24. 6. 1991, byla jako vlastník předmětných pozemků v katastru nemovitostí zapsána Česká republika, přičemž právo hospodaření k nim bylo zapsáno ve prospěch Výzkumného ústavu živočišné výroby. Dne 24. 4. 2006 a dne 16. 6. 2006 byly mezi výzkumným ústavem a žalobcem a) uzavřeny smlouvy „o nakládání s majetkem České republiky mezi státními organizacemi “ podle ustanovení § 55 odst. 3 zákona o majetku ČR a § 269 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, tj. předmětných pozemků, a to se souhlasem Ministerstva zemědělství ČR.

Výzkumný ústav živočišné výroby, příspěvková organizace, byl zřízen zřizovací listinou Ministerstva zemědělství České republiky z prosince 1991, č. j. 76/92-520, jak to vyplývá z označených smluv, a žalobce a) Státní statek Jeneč, státní podnik v likvidaci, byl - jak to vyplývá z výpisu z obchodního rejstříku vedeného Městským soudem v Praze, oddílu ALX, vložky 851 - založen zakládací listinou vydanou Ministerstvem zemědělství České republiky ze dne 20. 2. 1991, č. j. 1010/91-550, s datem vzniku dne 1. 3. 1991, přičemž od 28. 4. 1998 s předmětem podnikání „vypořádávání restitučních nároků oprávněných osob“ a „vypořádávání hospodářské činnosti podniku“; jeho zřizovací listina byla přizpůsobena podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona č. 77/1997 Sb. na základě rozhodnutí Ministerstva zemědělství ze dne 25. 11. 1997, č. j. 3739/97-2010.

Stát jako vlastník státního majetku se při hospodaření se státním majetkem řídí zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (dále jen „zákon o majetku ČR“). Podle ustanovení § 1 tohoto zákona, ve znění účinném ke dni 24. 4. 2006 a ke dni 16. 6. 2006, zákon upravuje způsoby a podmínky hospodaření s majetkem České republiky, vystupování státu v právních vztazích, jakož i postavení, zřizování a zánik organizačních složek státu. Hospodaření s majetkem státu se řídí tímto zákonem a působnost tohoto zákona nelze omezit nebo vyloučit dohodou stran, pokud zvláštní právní předpis, vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nebo všeobecně uznávaná pravidla mezinárodního práva nestanoví jinak (§ 2 odstavec 1). Ustanovení odstavce 1 a dále ustanovení § 14 odst. 1, 2, 3 a 4, § 17, 25, § 26 odst. 2 a § 55 odst. 1 věta druhá a třetí platí obdobně i pro správu majetku státu, kterou v rámci stanoveného předmětu činnosti vykonává Pozemkový fond České republiky. Podrobnější pravidla pro plnění povinností podle ustanovení § 14 odst. 1 a 3 Pozemkovým fondem České republiky upraví prováděcí právní předpis (§ 2 odstavec 2). Podle ustanovení § 54 odst. 1 tohoto zákona státní příspěvkové organizace zřízené, popřípadě řízené podle dosavadních předpisů ústředními orgány, okresními úřady a školskými úřady a dále Konsolidační banka Praha, státní peněžní ústav, a jiné státní organizace zřízené (založené) na základě zvláštního právního předpisu nebo zvláštním právním předpisem, které ve vztahu k majetku dosud vykonávaly právo hospodaření, popřípadě právo společného hospodaření podle dosavadních předpisů anebo které budou ještě obdobně zřízeny (založeny), jsou právnickými osobami a hospodaří s majetkem (§ 8). Při tom se řídí zvláštními právními předpisy a těmi ustanoveními tohoto zákona, která se vztahují na organizační složky příslušné hospodařit s majetkem podle § 9, nejde-li o úkony vyhrazené pouze ministerstvům. Působnost tohoto zákona se nevztahuje na státní podniky založené podle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, včetně těch, které se považují za založené podle uvedeného zákona (§ 20 odst. 1), na státní organizace, které se uvedeným zákonem v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem řídí, a na Budějovický Budvar, národní podnik. Hospodaření těchto státních organizací upravují zvláštní právní předpisy. Podle ustanovení § 55 odst. 3 tohoto zákona nakládání s majetkem mezi organizačními složkami a organizacemi a mezi organizacemi navzájem se uskutečňuje na základě smlouvy, ustanovení § 19 odst. 2 platí pro tuto smlouvu obdobně. Náležitosti smlouvy, podmínky úplatného nebo bezúplatného nakládání s

majetkem a další pravidla nakládání s majetkem v těchto případech upraví prováděcí právní předpis.

Podle ustanovení § 2 zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, podnik je právnickou osobou provozující podnikatelskou činnost s majetkem státu vlastním jménem a na vlastní odpovědnost (odstavec 1). Podnik má právo hospodařit s majetkem státu a nemá vlastní majetek (odstavec 2). Určeným majetkem je majetek státu, který je vymezen jako určený majetek v zakládací listině. Tento majetek se zapisuje do obchodního rejstříku (odstavec 5). Zakladatelem podniku je stát. Jeho jménem vykonává funkci zakladatele ministerstvo, do jehož působnosti spadá předmět podnikání podniku (§ 3 odst. 1). Podniky založené podle tohoto zákona jsou zakládány k uspokojování významných celospolečenských, strategických nebo veřejně prospěšných zájmů (§ 3 odst. 2). Podle ustanovení § 16 tohoto zákona obchodním majetkem podniku je souhrn věcí, práv a jiných majetkových hodnot státu, s nimiž má podnik právo hospodařit (odstavec 1). Podnik vykonává při hospodaření s majetkem státu práva vlastníka podle zvláštních právních předpisů, vlastním jménem jedná v právních vztazích týkajících se majetku státu a účastní se řízení před soudy a jinými orgány ve věcech týkajících se majetku státu včetně řízení o určení, zda tu vlastnické nebo jiné obdobné právo státu je, či není (odstavec 2). Právní úkony vztahující se k majetku učiněné podnikem bez schválení zakladatele předepsaného tímto zákonem jsou neplatné od samého počátku (odstavec 3). S určeným majetkem může podnik nakládat pouze se schválením zakladatele (§ 17 odst. 2).

V Důvodové zprávě k zákonu č. 77/1997 Sb. se uvádí, že státní podnik může s majetkem státu volně (jako vlastník) nakládat pouze tehdy, děje-li se tak v rámci předmětu činnosti státního podniku vymezeného v zakládací listině, v rozsahu a způsobem stanoveným v zákoně o státním podniku. Vzhledem k rozdílnému významu a důležitosti jednotlivých součástí tohoto majetku (nemovitosti, věci movité, nehmotný majetek) je rozdělen do dvou skupin. Do první skupiny náleží majetek strategického charakteru a významu, na jehož zachování a zvětšování má stát eminentní zájem - tzv. „určený majetek“. Jedná se zejména o nemovitosti, cenné papíry, práva z průmyslového vlastnictví a jednotlivé účasti podniku na podnikání jiných právnických osob. K nakládání s takovým majetkem je podnik povinen vyžádat si souhlas zakladatele. Účinkem jeho případné absence je v zákoně o státním podniku explicitně vyslovená absolutní neplatnost právního úkonu, jehož předmětem je nakládání s „určeným majetkem“ (§ 16 odst. 3). Druhou skupinou je ostatní majetek, s nímž bude dispozice možná bez tohoto souhlasu, pouze při dodržení obecně závazných právních předpisů.

Zákon o státním podniku je lex specialis k zákonu o majetku ČR (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4039/2010).

Jestliže se však zákon o majetku ČR nevztahuje (mimo jiné) na státní podniky založené podle zákona č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů, včetně těch, které se považují za založené podle uvedeného zákona (srov. § 20 odst. 1), pak je zřejmé, že smlouvy ze dne 24. 4. 2006 a ze dne 16. 6. 2006 mezi výzkumným ústavem a žalobcem a) byly uzavřeny jednak v rozporu s ustanovením § 54 odst. 1 věty poslední zákona o majetku ČR a dále v rozporu s ustanoveními § 17 odst. 1 a § 22 odst. 1 písm. f) zákona o půdě [byť se tak stalo se souhlasem Ministerstva zemědělství jako zřizovatele výzkumného ústavu a zakladatele žalobce a)].

Podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se příčí dobrým mravům.

řitom zpravidla platí, že smlouva, která je v rozporu se zákonem, je objektivní skutečností, jež nemá právní následky zamýšlené smluvními stranami, bez ohledu na to, která ze smluvních stran smlouvu uzavřela v dobré víře (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. Odon 53/96/Fa, a ze dne 29. 4. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1659/97, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4123/2010, příp. usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2006, sp. zn. II. ÚS

31/05). V případě, kdy zákonné omezení směřuje pouze vůči jedné straně smlouvy, je třeba považovat smlouvu za neplatnou pouze výjimečně, a to tehdy, kdy by to bylo neslučitelné se smyslem a účelem daného zákonného omezení, přičemž zákonná úprava dotčená takovou smlouvou by nemohla bez tohoto obstát (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 4831/2010).

O takovou situaci jde právě i v daném případě. Pakliže právo hospodaření k předmětným pozemkům nemohlo být výzkumným ústavem převedeno na žalobce a) a pakliže žalobce a) převedl vlastnické právo k nim na původního žalovaného „dohodou o vypořádání restitučního nároku převodem nemovitostí“ ze dne 12. 10. 2006, ačkoliv se jednalo o majetek ve vlastnictví České republiky, k němuž právo hospodaření výzkumného ústavu zaniklo již dnem účinnosti zákona o půdě [§ 22 odst. 1 písm. f)] a právo správy náleželo od účinnosti zákona o půdě, tj. od 24. 6. 1991, resp. od 1. ledna 1992, Pozemkovému fondu ČR (§ 17 odst. 1 zákona o půdě), který byl při hospodaření s tímto majetkem povinen postupovat v souladu s ustanovením § 14 odst. 1, 2, 3 a 4 zákona o majetku ČR, přičemž podle ustanovení 16 odst. 4 zákona o půdě nebylo možno náhrady poskytnout k nemovitostem ve správě pozemkového fondu, pak dohoda ze dne 12. 10. 2006 je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák. (přitom není rozhodující, zda účastníci této dohody o důvodu její neplatnosti věděli či nikoliv).

Závěr odvolacího soudu (stejně jako soudu prvního stupně) o neplatnosti této dohody je tudíž správný, byť do svých úvah nezahrnul posouzení označených smluv uzavřených dne 24. 4. 2006 a dne 16. 6. 2006 mezi výzkumným ústavem a žalobcem a).

Jen pro úplnost je možno dodat, že vzhledem k tomu, že předmětné pozemky nebyly a ani nemohly být určeným majetkem státu vymezeným v zakládací listině [žalobce a)], který se zapisuje do obchodního rejstříku (§ 2 odst. 5 zákona o státním podniku), neuplatní se na právní úkon ohledně převodu těchto pozemků (dohodou ze dne 12. 10. 2006) ustanovení § 16 odst. 3 tohoto zákona.

Obstojí-li závěr odvolacího soudu, že dohoda ze dne 12. 10. 2006 je (již) z uvedených důvodů absolutně neplatná, je nadbytečné, aby se dovolací soud zabýval dalším důvodem neplatnosti této dohody, k němuž dospěl při svém rozhodnutí odvolací soud, a tedy i námitkami dovolatele vztahujícími se k otázkám nastíněným v bodech 7) a 8).

Dále dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání není přípustné k dovolatelem zpochybněné procesní otázce naléhavého právního zájmu žalobkyně b) na požadovaném určení [§ 80 písm. c) o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013].

Podle ustanovení § 2 odst. 10 zákona č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu, platilo, že správa nemovitostí Pozemkovým fondem podle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, se zapisuje v katastru nemovitostí způsobem obdobným záznamu na základě ohlášení Pozemkového fondu, které musí obsahovat údaje o nemovitostech podle katastru nemovitostí. Toto ohlášení osvědčuje přechod správy na Pozemkový fond.

Od účinnosti zákona č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů, tj. od 1. 1. 2013, je Státní pozemkový úřad, jako organizační složka státu, příslušný hospodařit mimo jiné s nemovitostmi, které byly podle zákona o půdě ke dni předcházejícímu dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve správě Pozemkového fondu České republiky.

V době rozhodování soudů obou stupňů platil zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), jehož ustanovení § 2 odst. 4 písm. d) stanovilo, že k nemovitostem

evidovaným v katastru se do katastru zapisuje správa nemovitostí ve vlastnictví státu.
Tento zákon byl s účinností od 1. 1. 2014 zrušen zákonem č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), podle jehož ustanovení § 19 odst. 1 písm. c) platí, že záznamem se do katastru zapisuje správa nemovitostí ve vlastnictví státu.

Ustálená judikatura soudů (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2614/2008, ze dne 21. 7. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1274/2010, či ze dne 3. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 33 Cdo 2084/2009), jakož i odborná literatura (srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 528 a násl.), dovodily, že předpoklad úspěšnosti žaloby o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není (určovací žaloby), po procesní stránce spočívá v tom, že účastníci mají věcnou legitimaci a že na požadovaném určení je naléhavý právní zájem. I když se to často v soudní praxi děje (a to i v publikované judikatuře vyšších soudů), není správné naléhavý právní zájem na požadovaném určení zaměňovat s věcnou legitimací k žalobcem požadovanému určení. Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení pak vyjadřuje způsob právní ochrany, které se má dostat soudním rozhodnutím tomu, kdo má v řízení o určovací žalobě aktivní věcnou legitimaci, a to vůči tomu, kdo je k požadovanému určení pasivně věcně legitimován. Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, samozřejmě nemají jen ti, kteří jsou účastníky sporného právního vztahu nebo o jejichž sporné právo jde. Přípustné je rovněž určení právního vztahu nebo práva, jichž se žalobce - z pohledu hmotného práva - neúčastnil, jestliže se takový právní vztah nebo právo přímo dotýká jeho právní sféry (a jím požadované proto může ovlivnit jeho právní postavení). Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Navrhuje-li žalobce určení svého vlastnického práva k nemovitosti nebo jiného práva, které se zapisuje do Katastru nemovitostí ČR, je na požadovaném určení vždy naléhavý právní zájem, má-li být soudní rozhodnutí určující právo zaznamenáno do katastru nemovitostí a tímto způsobem dosaženo shody mezi stavem právním a stavem zapsaným v Katastru nemovitostí ČR. Určovací žaloba je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků, přičemž tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3469/2009, ze dne 10. 2. 2016, sp. zn. 26 Cdo 4641/2015, nebo ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2613/2013).

Ačkoliv ani dovolatel zřetelně nerozlišuje mezi oběma shora uvedenými předpoklady úspěšnosti určovací žaloby - věcnou legitimací a naléhavým právním zájmem na požadovaném určení, je evidentní, že rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu. Žalobkyně b) požaduje - stejně jako žalobce a) - určení, že dohoda ze dne 12. 10. 2006 je neplatná, v situaci, kdy je v katastru nemovitostí jako vlastník předmětných pozemků zapsána Česká republika s právem hospodaření žalobce a), přičemž v průběhu tohoto řízení bylo rozhodnutím Ministerstva zemědělství - Ústředního pozemkového úřadu ze dne 16. 12. 2008, č. j. 39862/08-13070, pravomocným dne 7. 1. 2009, vydaným podle ustanovení § 17 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb. rozhodnuto, že na předmětné pozemky se vztahuje režim zákona o půdě, protože všechny označené pozemky svým charakterem ke dni účinnosti zákona (tj. ke dni 24. 6. 1991) sloužily jednoznačně zemědělské výrobě a vztahuje se na ně ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) tohoto zákona. Za tohoto stavu pravomocné vyhovující rozhodnutí soudu o určení, že dohoda ze dne 12. 10. 2006 je neplatná, a současně pravomocné rozhodnutí Ministerstva zemědělství - Ústředního

pozemkového úřadu mohou přímo ovlivnit i právní postavení žalobkyně b), neboť tato rozhodnutí mohou mít vliv na výsledek „zaplombovaného“ řízení u katastrálního úřadu o provedení záznamu práva hospodaření Státního pozemkového úřadu k předmětným nemovitostem ve vlastnictví státu, které byly podle zákona o půdě ke dni předcházejícímu dni nabytí účinnosti zákona č. 503/2012 Sb. ve správě Pozemkového fondu České republiky.

Na řešení otázek 2), 4) a 5) formulovaných původním žalovaným rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném výroku o věci samé nezávisí, neboť je odvolací soud neřešil. Tyto otázky tedy přípustnost dovolání založit nemohou, neboť nesplňují kritéria stanovená v ustanovení § 237 o. s. ř. Nejvyšší soud vysvětlil již v usnesení ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. 29 NSČR 53/2013, že dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., jestliže dovolatel jako důvod jeho přípustnosti předestírá dovolacímu soudu k řešení otázku hmotného nebo procesního práva, na níž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí.

Protože rozsudek odvolacího soudu je v napadeném výroku o věci samé správný a protože nebylo zjištěno, že by tento rozsudek byl v tomto výroku postižen vadami uvedenými v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování